

I. N. J. C.
DISSERTATIO ACADEMICA
DE

**SIMULACRIS
VIRTUTUM,**
CUJUS

Partem Priorem;

*Consensu Ampliffimæ FACULTATIS Philosophicæ
In Regia ad Auram Academia,*

PRÆSIDE

**MAG. JOHANNES
BILMARK,**

HISTOR. & PHIL. PRACT. PROFESS. Reg. & Ord.

Publico honorum examini subicit

ANDREAS ACHRENIUS,

TAVASTENSIS.

Die XXII Dec. Anni R. S. MDCCLXIV.

L. H. A. M. C.

✽✽

ABOÆ

Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL,

KONGL. MAJ:TS
TRO-TJENARE, MAJOR UTI ARME'EN,
SAMT
RIDDARE AF KONGL. MAJ:TS SVÅRDS-ORDEN,
VÅLBORNE HERREN,
**H_{R.} JOHAN FREDRIK
VON WALLVIJK,**
HÖG-GUNSTIGE GYNNARE.

Et dygdigt och et smickrande sinne skiljas så wäl i andra måhl ifrån hvarandra, som i synnerhet, när de skola visa sin skyldiga ärkjänsla. Det förra gläder sig i sin enfaldighet af alla tilfällen, på hvilka det får uptekna de välgjeringar, som det aldrig nogsamnt kan berömma, mindre vederbörligen afsjena. Det senare prunckar wäl med sina Gynnares stora loford, men endast i afsiigt, at således gjöra sig dem åtes förbundna. Jag lämnar dessas fåfänga, och får lika wälment, som de förre, i dag framte et litet vedermäle af min vördnadsfulla tacksamhet för den myckna bevägenhet, hvarmed VÅLBORNE HERR MAJOREN och RIDDAREN mig i flera år bevärdigat. Anse, HÖGGUNSTIGE HERRE, med vanlig ynneft detta mitt första Academiska arbete, som jag bordt EDER upoffra, och gynnen äfven framdeles mig, som för EDER beständiga fällhet skal anropa Den Högste GUDEN, samt med all vördnad til sista lefnads stunden framhärda
VÅLBORNE HERR MAJORENS och RIDDARENS

Ödmjukaste tjenare,
ANDREAS ACHRENIUS.

REGEMENTS COMMISSARIEN
WID ÅBO LÄHNS REGEMENTE TIL FOTH,
ÅDEL OCH HÖGACKTAD,
Herr DIDRIC JOH. SCHLYTER,
CRONO-BEFALLNINGSMÄNNEN I MASKO HÄRAD,
ÅDEL OCH HÖGACKTAD,
Herr NILS GYLDEEN.

LIQUIDATIONS-COMMISSARIEN,
WID KONGL. ÅBO-HOFRÄTT,
ÅDEL OCH HÖGACKTAD,

Herr HENRIC STRÖM,
MINE GUNSTIGE HERRAR OCH MORBRÖDER.

ATanckan af den belynnerliga ynnest, hvarmed MINE GUNSTIGE HERRAR och MORBRÖDER mig bevärdigat, har giordt, at jag innerligen önskat mig något tillfälle, då jag kunde få lämna offentligt vedermäle af min skyldiga årkänsla. Jag har nu til en del wunnit min önskan; men när jag jämförer min oförmögenhet emot Eder Valgierningar, stannar jag uti en vördsam tyflåtenhet, då jag borde mäst tala. Tillåten dock, MINE GUNSTIGE HERRAR och MORBRÖDER, at detta mitt första snilleprof, som jag Eder härmedels har äran at tilägna, får vara en pant af min beständiga tacksamhet. HERREN låte Eder vandring, i hvilken de sanne och ofärgade dygder lysa, altid vara hans Nådes och Vällignesses föremähl. Således önskar

MINA GUNSTIGA HERRARS och MORBRÖDERS

Ödmjuka tjenare

ANDREAS ACHRENIUS.

PLURIMUM REVERENDO atque PRÆCLARISSIMO,

D:^{NO} ABRAHAMO
ACHRENIO,

PASTORI animarum, quæ DEO in Nouis colliguntur,
longe meritissimo,
PARENTI OPTIMO.

Latissimum merito hunc reputo diem, quo igniculi illi
venerationis, quos in penetralibus cordis mei prolixus
Tuus, Indulgentissime Pater, amor accendit, tandem e-
rumpere possunt; obstupesco autem, dum præterita mihi in
memoriam revoco tempora. Tanta enim Paternæ Tuæ bo-
nitatis mihi obveniunt documenta, quanta esse solent, cum
sunt maxima. Tibi enim, Carissime Parens, post DEUM O. M.
debeo, & quod vivam & quod feliciter vivam. Tu veræ
virtutis studium a teneris inde ungviculis animo meo instil-
lasti, instillatumque sollicitè fovisti. Morem igitur manda-
tis Tuis gesturus, & quantum tam in hoc, quam in aliis
disciplinarum generibus hæcenus profecerim, modeste o-
stensurus, hoc specimine Academico exponere conatu: sum,
quantum inter veras virtutes & harum simulacra interce-
dat discrimen. Accipe igitur, Indulgentissime Pater, eni-
xe oro atque contendo, paucas hæc pagellas rudi Minerva
elucubratas, quas Tibi in tesseram gratissimi animi conse-
cratas volo. De cetero ex intimo pectore opto roveoque, ve-
lit Supremus rerum Moderator Te, Carissime Pater, in Ec-
clesiæ commodum & omnium nostrum, qui Tui sumus, sola-
tium sospitem & incolumem quam diutissime conservare.
Sic vovet

PARENTIS OPTIMI

obedientissimus filius

ANDREAS ACHRENIUS.

§. I.

Epingant alii roseos Floræ campos, mirenturque exquisitissimos Faunæ fœtus, descendant alii in obscurâ terræ viscera & fulva inde protrahant metalla, quæ possiant & coercerent, alii denique amplissimis titulis vel magnifico omnium rerum apparatu sese jactent; nos vero ingenuam virtutem istis omnibus merito præferimus. Ceteræ enim res valde caducæ sunt, & quamvis in initio magnam pariant delectationem, hæc tamen ipsa diuturnitate minuitur, donec in fastidium sensim vergat; contra ea vero continuus virtutis usus animum blandissime adficit, nec ullis tædii molestis ipsum unquam capi permittit. Tanta quoque ejus est venustas, ut gravissimus etiam PLATO professus sit: *quod si oculis ipsa videri posset, mirabiles sui amores excitaret* (a). Juvat igitur hanc Cæli Filiam, vel potius hanc inter Cælites & mortales pronubam agnoscere. Virtutem proinde

A

cum

cum Philosophis definiimus per constans & serium studium sese in omnibus ad voluntatem Summi Numinis componendi. Unde patet, quod fundamentum virtutis sit intensissimus, quo Deum prosequimur, amor, qui ita nos adficit, ut anhelis quasi obedientiam Creatori nostro probare nitamur. Voluntatem itaque Supremi Legislatoris partim in natura, partim in Scriptura S. manifestatam indagare conamur; probe gnari, quod virtutis cultor salutari non debeat, qui vel ex adfuetudine vel imitatione illius, quem impense diligit, sese aliquando ad legem Divinam componit. Agnovit hoc jam pridem SENECA (b): *Bonus vir, inquit, sine DEo nemo est. An potest aliquis supra fortunam nisi ab illo adjutus exurgere? Ille dat consilia magna & erecta.* Sicut vero naturam aquarum rite æstimaturi, scaturigines prius explorare solemus; ita quoque in vera virtute discernenda animi intentio præcipue respici debet. Hæc enim quasi primum mobile actionum nostrarum est, quam spectat Deus, qui plicas cordium scrutatur, immo quam spectant homines, quatenus ipsa ex aliis aliisque momentis patefcat. Ut hæc recta sit, postulat veræ virtutis indoles, quæ limpidissimum perfectionum Divinarum speculum quotidie intuens, adscitum ornatum ne quidem clanculum adsumere potest. Dignoscitur porro virtus ex simplicitate, adeo ut quisque cum PAULO profiteri queat, quod ἐν ἀπλοτητι καὶ ἀλικυσειᾳ θεῶν, id est in simplicitate & sinceritate DEI vixerit, 2. Cor. I: 12. Hæc quoque facit, ut conscientia inos haud exagitet, sed animus noster liberali
 ejus

ejus testimonio delectetur & confirmetur; immo tantam nobis impertit constantiam, quanta necessaria est, ut nec secundæ fortunæ lenociniis in transversum rapiamur, nec adversæ calamitatibus opprimamur. Aliorum quoque amicitiam nobis & conciliat & conservat, adeo ut eos etiam diligamus, quos nunquam vidimus. Quare HOMERUS virtutem in ULYSSE naufrago, vestium loco ea ornato, ita commendat: *O! Homines sit nobis curæ virtus, quæ & cum naufrago simul enatat, & in littore nudum ejectum Phæacibus venerabiliorem ostendit.* Atque ut paucis multa complectar: Sicut vera virtus Divinæ est originis; ita quoque entheam suam vim & eximium vigorem per totum diffundit hominem, dignitatis, probitatis atque constantiæ documenta relinquens luculentissima.

(a) Vid. CICERONIS *Libr. 1: de Officiis, Cap. IV.* (b) Vid. *Epist. XLI. p. m., 104.*

§. II.

Fida autem satis docet experientia, quod ea multarum rerum sit conditio, ut tales non sint, quales esse videantur. Quam multi, quæso, sunt lapides, qui speciem auri vel argenti mentiuntur, cum tamen vix micam horum metallorum contineant. Eodem plane modo cum virtutibus comparatum est. Sunt enim multi, qui illis studere judicantur, quamvis speciosis solummodo actionibus, vel rectius vitiis, si scapham scapham appellare liceat, aliis hominibus fucum faciant. Merito proinde *Simulacra vir-*

tutum appellantur, quæ sunt *actus in externis quibusdam momentis cum vera virtute convenientes, qui tamen interna ejusdem indole atque forma plane destituuntur.* Possunt autem isthæc simulacra in duo genera haud incommode dispesci, quorum alia quidem per se & naturam suam similitudinem quandem cum virtute habent; quare prodigalitatem nonnulli pro liberalitate habere solent. Quædam rursus aliud quid respicientia virtutem simulate prætexunt. Sic multi humanitatem atque modestiam præ se ferunt, ut eo facilius aliorum admirationem & amorem sibi devinciant, atque sic ad honores aditum sibi parent. Enimvero sicut lolia solent grandia suffocare hordea; ita simulacra hæc in detrimentum verarum virtutum & increfcere possunt, & nostro ævo nimis increverunt. Quamobrem felicitati generis nostri consulere sunt censendi, quotquot vitiosis actionibus alienas, quibus superbiunt, plumas detrahunt; luculenter ostendentes, quod veræ virtutes tantum apparentibus distent, quantum æra lupinis. In hoc argumento explicando nobis præcesserunt Eruditi quidam, quos inter præcipue referendus SPIRITUS FLEXIARIUS (*L'ESPRIT FLECHIER*), Academiae Eruditorum Parisiensium Socius & tandem Episcopus Nemausensis in libro, quem appellat: *La Fausseté des Vertus humaines*, qui duobus voluminibus Parisiis & Amstelodami An. 1709 est recusatus. Huc etiam pertinet: *Dissertation sur le Caractère de trois Célèbres Romains, Cicéron, Atticus & Lucejus, où l'on fait voir la différence, qu'il y a entre un véritable bonnête homme & ceux qui*

qui n' ont que l' apparence. Denique, ut alios brevitas causa nunc prætereamus, in Academia Lipsiensi de *Larvis Virtutum* disputavit G. C. BUTTNERUS, qui tamen, ut nobis videtur, nimis breviter & tantum non perfunctorie hanc pertractavit materiam. Nec ceteri isti hoc argumentum ita vel exposuerunt, vel exhausserunt, ut non multa adhuc supersint monenda. In eodem igitur nostras vires periclitabimur; Tuam prius C. L. nobis præstolantes benevolentiam, quam vere virtutis alumnis semper patere, non tam speramus, quam confidimus.

§. III.

Juvat vero, antequam propositum ingrediamur stadium, in originem apparentium virtutum paucis inquirere. Scilicet alimus in gremio nostro tristes illius anguis exuvias, qui primos seduxit parentes, cujus venenum per vitalia nostra undique sese diffundit. Hoc turgidi evadimus, & oculi præstigiis ita fascinantur, ut nævos nostros vel non animadvertamus, vel instar Amasiorum, sparsa etiam Philumenarum ora admirantium, perfectionum loco eosdem sæpe habeamus. Hinc porro fit, ut nobis indulgeamus, nobisque blandiamur, atque ut vitia quævis, quorum pravitatem intime sentimus, parcius nobis objiciantur, eadem dissimulare, lenire, virtutumque involucro exornare anxie quæramus. Fundamentum igitur ac principium apparentium virtutum merito constituimus inordinatum nostri amorem, qui præcordia hominum occupans, sanæ rationis imperium valde imminuit, efficitque,

ut gloria, utilitas & voluptas tantum actiones eorum moderentur. Experimur vero hoc ipsum admodum esse iniquum, quare densam larvam pectori præ tendimus, adeo ut causæ moventes a nemine conspiciantur. Verba igitur raro sunt signa eorum, quæ meditantur mortales, nec actiones eorum desideria atque veram intentionem semper produunt. Paucis: homines totidem sunt ænigmata, eo difficiliora explicatu, quo minus vita & intentio conveniant. Non equidem diffitemur, quin Supremum Numen pro summa, qua nos amplectitur, bonitate varia nobis concesserit adminicula, quibus crassum hunc fucum detergere possimus; his tamen multi non sinceriores, sed versutiores evadunt. Loquor inprimis probam educationem, qua amor nostri esset emendandus, & animus svari veræ virtutis sensu imbuendus; per quam tamen plerique hoc solum adsequuntur, ut vitiorum major vis ita subigatur, ut familiaria illa, quæ penitus exuere aut negligunt aut nolunt, non erumpant, nisi occasio, locus & tempus admoneant, ista licentia de nostra dignitate & existimatione, quas factas tectasque impense optamus, nihil plane decedere. Alii insuper tanta solertia, immo subinde elegantia ista committunt, ut illorum pravitatem vix severus animadvertat Cato. Per conversationem etiam atque imitationem eorum, qui ob serium virtutis studium haud immerito celebrantur, multorum vicia ita quasi colorantur, ut inter virtutis alumnos illum collocent ceteri, qui ne primum, certe nec ultimum inter vitiosos merèbatur locum, Quibus si
access-

acceserit sedula exercitatio & consuetudo, hem?
quam venusta virtutum simulacra passim exsurgunt.
Denique non erit reticendum, quod externis rationi-
bus quidam sollicitentur, alii vero tanquam cogan-
tur, virtutis personam induere, licet in ipso ani-
mo latitans foveant vitium; quorsum pertinent, qui
propter fractas vires modestius sese gerunt. Etenim
non ille virtutis studiosus est, qui a vitiis deseritur,
sed qui eadem sua sponte deserit.

§. IV.

Sicut stellæ fixæ eximium, & quædam earum am-
plum etiam spargere videntur fulgorem, qui
tamen, utpote illis non insitus, admodum perit,
dum corpora hæc armatis intuemur oculis; ita
quoque dum actiones humanas ad justum revoca-
mus examen, externa species, quæ simplicioribus
plerumque solet imponere, sensim evanescit, & ve-
ra virtus suum candorem, simulacra autem hujus
suam deformitatem confestim produunt. Sit enim
quispiam, quem optime moratum esse, varia in-
dicant signa; persvadeamus autem ipsi, extali vitæ
ratione multum laboris, parum gloriæ, nihil vero
utilitatis in ipsum redundaturum; profecto nisi pectus ge-
neroso honesto incoctum gerat, de sua solertia quo-
tidie remittet, & in stadio virtutis tandem deficiet.
Apparentibus enim virtutibus imbutus animus, illas
nec propter se diligit, nec quod per verarum stu-
dium officia DEO aliisque debita præstet, sed quod
easdem pro instrumentis tantum acquirendæ felici-
tatis habeat. Falsa quoque virtus nisi inveniat lau-
dato-

datores, tædio adfcit suos alumnos: his tamen ornamentis vera nunquam indiget, cum ipsa sibi sufficiat, nec aliud, quam ipsius conscientiæ testimonium desideret. Ingruant porro calamitatum agmina & summa imis misceantur; in hoc rerum statu veris virtutibus apparentes dignoscere optime licet. Hæ enim, extingves quasi, cultoribus suis sese tunc subtrahunt, quare hi vel animum despondent, vel temerariis ausis se expedire moliuntur; illæ autem suos tum maxime confirmant, adeo ut quemadmodum Sol inter nubium moles fulgidissime micat, ita ipsorum virtus in adversis præcipue suum exferit vigorem. Denique qui simulacris virtutum solum delectatur, impedire nequit, quamvis instar Prothei plures adsumat formas, quin ex alia parte vitia nonnulla, illorum peditequæ, iterum iterumque se conspicienda præbeant. Sed urget instituti ratio, ut quænam simulacra circa quamlibet virtutem occurrant, nunc exponamus.

§. V.

INter virtutes locum sibi primum merito vindicat alma *Pietas*, quippe quæ est *studium in iis, quæ ad cultum Summi Numinis pertinent, voluntati ejus convenienter vitam suam instituendi*. Sicut autem **DEUS**, nullis nostris provocatus meritis, vitam & omnia bona nobis largitus est; ita æquum omnino est, ut cultui ejus nos totos devoteamus. Accepimus autem ab Ipso duas partes essentielles, animam & corpus; quamobrem officium postulat, ut

ut utramque pietati nostræ declarandæ adhibeamus: quæ proinde vera & sincera non est, nisi Creatorem nostrum cultu tam interno, quam externo prosequamur. Ex quibus præmissis luculenter patet, quod nubem pro Junone, & simulacra virtutum pro veris amplectantur, qui hæc cultus genera, inter se arctissime conjuncta, pro lubitu dirimunt. Quamvis enim DEUS internis animæ homagiis præcipue delectetur; cultum tamen externum fusque deque habere non licet. Qui enim talem tovent opinionem, illos profecto, si ad vivum singula reseceamus, pudet, paria cum ceteris in Religionis negotio facere, pudet etiam antiquam fidem ipso opere ostendere, adeoque, quin superbia sit principium speciosarum actionum, quas isti homines edunt, diffiteri nemo potest. Qui rursus pietatem in operosis quibusdam cærimoniis atque ritibus collocant, speciem solummodo hujus virtutis mentiuntur: tanto impudentiores habendi, quod hypocritica hac vivendi ratione DEO omniscio illudere non dubitent (a). Licet autem quilibet, cui sanum modo est sinciput, intelligat, quam perversum sit ejusmodi institutum; multi tamen antiquissimorum Principum per introductam religionem quæsi-verunt, ut fictis mysteriis & argutis præstigiis cives, quorum vellent, inflecterent, non vero ut sanctis præceptis animos illorum emendarent. Ita Romanorum ferociam religionis cærimoniis compescuit NUMA POMPILIUS (b). Ejus quoque posteri, reipublicæ Romanæ proceres, per prodigia, Sibyllinorum foliorum oracula, & sexcenta alia ejusmodi inventa Quiri-

tes intra officiorum gyrum redigere, adeoque pios
 impia ratione reddere studuerunt. Ab eorum vero
 technis quam alienus fuerit MOSES, licet in hunc
 convicia quævis effutiat impudentissimus *Tolandus* (c),
 qui purissima ejus dogmata pervolvit, fugere pot-
 est neminem. Seriam quoque pietatem imitatur
 superstitio, qua vero fit, ut cultus Divinus non
 secundum ipsius leges, sed juxta cujusvis arbitrium, vel
 sicut alii svadent, instituat. Oritur ipsa ex
 metu servili (d), qui cum mortales, rudiores in-
 primis, valde adficiat, λογικὸν DEI cultum deserunt,
 & varia excogitant, quibus placari Numen & sibi
 propitium reddi posse opinantur; quare non solum
 cærimonias novis ritibus anxie cumulant, sed &, quod
 in vita gravissimum putatur, in se suscipiunt, atque
 duris corporum exercitiis, immo spontaneis tormen-
 tis gratiam Numinis promereri nituntur. Horum
 autem vecordiam graviter perstringit quidam ex
 recentioribus: *La pure Morale est si chargée de de-
 voirs sévères, que si on la surcharge encore de formes
 indifferentes, c' est presque toujours aux dépens de l'
 essentiel. On dit que c' est le cas de la plupart des
 Moines, qui soumis à mille règles inutiles ne savent,
 ce que c' est qu' honneur & vertu.* His succedunt
 alii, qui eximium pietatis zelum probaturi, pere-
 gre proficiscuntur, ut remotissimas etiam gentes ad
 sua sacra perducant. Quod vero ipsi non gloriæ Di-
 vinæ, sed suis præcipue commodis ita velificen-
 tur, vel inde pater, quod in his expeditionibus nul-
 lum non flagitii genus sibi licitum esse credant, &
 quod

quod populum, ignota sacra amplecti detrectantem, rigidis tormentis imperiose subjiciant: immo quos emendare & feliciores reddere deberent, ipsos sanguinis diluvio, horrendum dictu, truculenter submergant. Absunt vero ejusmodi Harpyiæ longissime & a vera pietate & a mansuetudine *CHRISTI*, qui discipulis suis non *ensem*, sed *clavem*, non *flammam*, sed *Scripturam*, nec *tormenta*, sed placida tradidit *argumenta*. Dixit enim: *Ite*, non vero *ferite*; dixit *Docete*, non vero *nocete*, multo minus *occidite*. Pietatis denique veræ indolem ignorant, qui tantam crepitant sanctitatem, ut, ex sua saltem opinione, a Cælitum parum absint præstantia, quique propterea ceteros omnes pro sordibus generis nostri habent. Qui porro si ad officia humanitatis erga alios exercenda aliquando descendunt, suam sic jactitant dignitatem, aliorum sorte acri adeo modestia ingemunt, justitiæque eorum adeo rigida est, & benignitas adeo gravis, ut immanitas atque durities hominum malefactorum commiserationi & zelo illorum interdum fit præferenda. Alia pietatis simulacra nunc exponere non vacat.

(a) Diversas Hypocriteos species recenset *BUDDEUS* in *Theologia Morali* pag. m. 35. seqq. (b) Vid. *FLORI* *Hist. Rom. Libr. 1. cap. 2.* (c) In *Adesid.* p. 8. (d) Unde *THEOPHRASTUS* in *Charact. morum* p. m. 47, Superstitionem vocat *δειλαίαια πρὸς τὸ δαιμόνιον* id est, meticulosum erga DEum adfectum.

§. VI.

Inter Philosophos haud ita pridem valde disputatum

tum fuit cum de numero virtutum, tum inprimis quæsitum: an *Prudentia* etiam ad virtutes morales esset referenda? Enimvero cum prudentiæ sit, notiones practicas generales ad res atque circumstantias speciales applicare, ita quidem, ut finem propositum eundemque semper bonum consequamur, facile pater, quod prudentia non solum virtus, verum etiam *Oculus virtutum* haud incommode appellatur. Dignoscitur autem hæc ex sua probitate, quæ non solum in fine, sed & in legitimis, quibus utitur, mediis conspicitur. Prudentes igitur non sunt habendi, qui ingenio suo tantum tribuunt, ut, si calculos sollicitè velint subducere, nihil vel perspicaciam eorum posse effugere, vel præter spem & opinionem ipsorum cadere, sibi aliisque persuadeant. Hi enim perverso sui amore inflati eventus quoslibet, quibus Divina moderatur Providentia, quique exiguis sæpe momentis constant, prudentiæ suæ subesse credunt. Quanto his melius VIRGILIUS, qui exitum Trojæ nec prudentiæ ULYSSIS, nec fortitudini Græcorum tribuit, sed ingenue profitetur: - - - - - *Inclementia Divum*
Has evertit opes, sternitque a culmine Trojam (a).
 Prudentiam quoque imitantur *Melitia* & *Calliditas*, quarum *illa* per cuniculos aliis nocere studet, *hæc* vero moralitatem mediocrem parum curans, ingeniosissima quævis optima judicat. Quare CORNELIUS NEPOS callidum admodum *Callicratis* ingenium exponens, insuper addit, ipsum *sine religione ac fide fuisse (b).*
 Datur adhuc quædam calliditatis species, propius ad
 pru-

prudentiam accedens, quæ licet admodum culpari nequeat, bene tamen morati illam non adhibent, nisi rarissime & necessitatis telo velut compulsi. Scitum enim est cujusdam monitum: *qu' il ne faut pas user de finesse pour tromper personne, mais seulement pour s' empêcher d' être trompé* (c). Prudentiæ enim proprium est, nec falli nec fallere. Denique vere prudentibus illos non adjungimus, qui *FABIUM M. CUNCTATOREM* imitari videri volunt, re tamen ipsa imparem omnino gerunt animum. Ipse enim lentis quantumvis passibus propius propiusque ad scopum accedebat; illi autem procrastinando optimam res magnas gerendi occasionem non raro dimittunt, nec ut Patriam conservent, sed ut sibi suisque consulant, moras nectunt & periculis sese subducunt.

(a) Vid. *Æneid. Libr. II. v. 602, 603.* (b) *in vita Dionis Cap. II. §. 1.* (c) Vid. *La véritable Politique des Personnes de qualité, p. 65.* & *MONTESQUIEU L' Esprit des Loix Tom. 1. p. m. 56.*

§. VII.

CONsideranda nunc sunt simulacra *Temperantia*; prius vero placidam hanc virtutem proponere juvat. Solet autem illa a Philosophis diverso plane modo definiri. Missis vero aliorum opinionibus, *Temperantia* nobis est *studium evitandi ea, ad quæ turbidi nos sollicitant adfectus.* Hæc igitur facit, ne anima vel sensuum illecebris vel aliis rebus, quam

quæ cælesti atque immortalī ejus naturæ convenient, deleterur. Habet hæc varias quasi Filias, quas seorsim contemplari debemus, ut ingenuam matris indolem cognoscamus. Ad has referimus 1:mo *Sobrietatem*, quæ cibo ac potu rationi atque naturæ convenienter uti docet. 2:do *Castitatem*, quæ Veneri leges dat. 3:tio *Frugalitatem*, quæ aliis necessaria libenter erogat, superflua vero ad aliud tempus, quo alii vel nos hisce iterum indigemus, studiose reservat. 4:to *Modestiam*, quæ mediocritatem servat tam in expetendis, quam in recusandis honoribus. Dicitur autem non potest, quot Protei artibus utantur viria, ut ad ingenuas harum sororum facies etiam suas apte componant. Sobrii tamen non sunt habendi, qui ab illis saltem rebus aut deliciis abstinent, ad quas adfectus vel plane non, vel mitius eos sollicitant; nec qui modum in cibo & potu ideo servant, ut sævilitatem, quam ex alio quodam adfectu experiri consueverunt, eo plenius degustent, nedum illi, quos seria subinde negotia intra justum officiorum gyrum continent, quibus soluti, extra oleas exspatiantur. Sicut de *ALCIBIADE* legimus, quod, ubi gravioribus premebatur curis, abstinens valde fuerit, his autem defunctus nimium sibi indulserit, & in nullum non intemperantiæ genus præceps ruerit. Nec sobrietatis laudem merentur, qui tanto divitiarum amore tenentur, ut cibo & potui vix teruncium quotidie impendant. In hos enim optime quadrat illud *PLATONIS*: *Eorum fatua est temperantia, qui sunt intem-*

intemperantia temperantes. Denique sicut sobriorum albo non sunt adscribendi, qui non tam studio ad Divinam voluntatem sese componendi, quam potius intensissimo vitæ atque intemeratæ valetudinis desiderio nostræ litant virtuti; ita ab eadem longe absunt, qui bona quævis sibi concessa, quibus licite uti possent, negligunt, & Pharisæorum more molestis sese excruciant jejuniis, ut gratiam Divinam ita impetrent. Pergimus ad *Castitatem*, quam *Parides* etiam adfectare solent; probe gnari, quantum ad commendationem faciat, a placitis quoque abstinuisse bonis. Parum omnino ab hac virtute abfuerunt *CYRUS*, *ALEXANDER MAGNUS*, *SCIPIO AFRICANUS*, aliique nonnulli, quos tanquam virtutum robora nobis proponunt annales; quippe qui, juvenes licet & victores, formosissimas tamen Principes, quæ in ipsorum pervenerant potestatem, nec adspicere voluerunt, nedum seducere tentarunt; ad castitatem vero Patriarchæ *JOSEPHI* non accesserunt. Hic enim venereas illecebras evitavit, ne Summum offenderet Numen; illi vero, ne opinionem, quam de ipsis conceperant sui, hoc facto minuerent, immo ne in victoriarum cursu femineis impedirentur lenociniis. Minime vero casti sunt habendi, qui vel propter morbum, senectutem vel immodicum harum rerum usum, qui & satietatem & fastidium peperit, magis coacte, quam voluntarie sese continenter gerunt, alia omnino acturi, si effœtum corpus pravitati adfectum sufficeret. Nec illos castos di-

cimus, qui in præsentia hominum, quibus obsequium & venerationem debent, a voluptatibus abstinent, ut illi hos adfectuum suorum dominos credant, licet in occulto omnis generis libidine diffluant; nec illos denique, qui sordes quasvis vehementer exhorrescunt, lætantur tamen, dum alia aliaque Cupidinis stratagemata legunt, eademque tacile saltem probant. Bene enim PHILIPPUS MELANCHTHON canit:

*Castus DEUS mens est, casta vult mente vocari,
Et castas jussit pondus habere preces.*

§. VIII.

Frugalis, ut de ipso jam loquamur, se non tam possessorem bonorum acceptorum, quam potius adcuratum eorum distributorem existimat; ideoque & commoditatibus suis, & quæ aliis care constant, voluptatibus semper aliquid subtrahit, ut habeat, quo suam aliquando & aliorum etiam levet indigentiam. Inter vitiiis deditos nec hic suis destituitur mimis, qui indolem ejus scite admodum imitari conantur. A frugalitate enim parum inprimis abest *Avaritia*, quam tamen *omnis improbitatis metropolim* haud immerito appellavit *Bion*. Sed crassum detergamus fucum, & mox constabit, quantum hæ differant. Avarus enim opes ita concupiscit, ut illas indies valde augeat; gemit igitur doletque, quoties necessariis vel obolum impendet. Frugalis vero opes etiam colligit, nec tamen eisdem instar vulturis quotidie inhiat, sed sine ægri-

gritudine illas e latebris erumpere permittit, quoties vel DEI gloria, vel tenuis aliorum fors vel honesta vitæ ipsius conditio impensas requirant. Unde sequitur, quod frugalitas sit indicium grati animi, sed avaritia maximam prodat ingritudinem. Præterea sicut frugales non sunt habendi, qui simplici adeo sunt ingenio, ut nullius rei, adeoque nec opum, tangantur desiderio; ita hujus virtutis nomen sibi frustra vindicant, qui impigro labore majorem pecuniæ summam sibi comparare nequeunt, quam quæ in singulos dies ad necessarios sufficit sumtus. Tandem exponenda est *Modestia*, quæ proba sui cognitione nititur, qua quisque exploravit, quid valeant humeri, quid ferre recusent; adeoque hæc aliorum studium cuique devincit. Hanc igitur virtutem illi etiam jactitant, qui ipsam revera maxime averfantur; superbos loquor & nimio ambitionis cestro percitos. Sicut enim mercatores exiguam jacturam subinde faciunt, ut opes tanto majores deinceps lucrentur; ita etiam ambitiosi & superbi si tenues, quos primum ambiunt, honores non consequantur, indignationem celant & vultum callide fingunt, modo aditum ad majores ita sibi sensim parent. His parum dissimiles sunt, qui honores, sibi oblatos, prolixè recusant, non quod inviti illos gererent, sed ut ipsis, tanquam solis dignis, obtudantur; quo majori deinceps auctoritate in illis administrandis fruantur. Nec denique modestis sunt adnumerandi, qui, ne aliis aliisque voluptatibus, quibus sese inde a teneris devoverunt, nuncium facere

cogantur, nec animi dotes excolunt, nec honores ullos appetunt.

§. IX.

Ad *Temperantiam*, generaliter sumtam; referunt quoque nonnulli *Moderationem*, quæ tamen de justitia quoque nonnihil participat. Hæc duplici inprimis modo sese prodit, cum æquabili vitæ ratione tam in secundis, quam in adversis, tum maxime in neglectu injuriarum, nobis ab aliis illatarum. Prior vulgo dicitur *Continentia*, item *Abstinentia*; posterior autem *Generosus Animus*. Nascuntur autem hæc virtutes in pectoribus nostris, partim ex justa propriæ sollertiæ diffidentia, atque intima persuasione necessariæ opis Divinæ in singulis negotiis, partim ex studio aliis benefaciendi, & ad Divinam voluntatem sese ita componendi. Multi vero abstinentiam æmulantur, non nobili, quem modo diximus, sine permoti, sed tantum, ut constantiæ laudem mereantur, & partam felicibus gestis gloriam conservent. Talis fuit abstinentia EPAMINONDÆ, qui licet laudem severi affectaret Philosophi, sibi tamen temperare non potuit, quin die illa, qua victoriam ad Leuctram reportaverat, vehementer lætaretur; postera autem die tristis atque sordida veste in concionem prodicens, amicis, causam tantæ mutationis quærentibus, respondit: *Hesternæ diei lætiam ita expio*. Generosum quoque animum haud pauci mentiuntur, sola superbia aut ambitione ducti. Sibi enim aliisque persuadent, se supra communem

mor-

mortalium sortem longe constitutos, atque semideos esse factos, adeoque par esse, Numinis facilitatem in obliviscendis injuriis, ab aliis sibi illatis, imitari. Qui igitur si vel ab inferioribus, vel etiam honoratioribus, quorum vero exigua ingenia & pusillam probe cognoscunt sollertiam, aliquando insultentur, vanos eorum conatus negligunt; at si semideos quosdam alios conspiciant, qui gloriam, quam soli hactenus placide obrinuerunt, dubiam ipsis reddere conantur, se ipsos confestim ita obliviscuntur, ut non solum injurias levissimas sive veras sive argute fictas, gravissime ulciscantur, sed & emergentem virtutem opprimere operose nitantur. Digitum quasi hic intendimus in Q. FABIIUM MAXIMUM, qui collegam MINUTIUM, hominem magis temerarium, quam fortem, sibi insultantem, admodum tulit: qui Dictator a Populo Romano constitutus, nihil grave in collegam hunc statuit: qui non solum acerbas *Metelli* exprobrationes, sed & populi iniquitatem tranquillus neglexit: Qui vero novam SCIPIONIS gloriam, qua de suis rebus gestis haud parum decessurum ominabatur, adeo impotenter tulit, ut nihil non molitus sit, quo Heroem hunc opprimeret, adeo sui nunc dissimilis, ut a Fabio ipso generosum illum Fabium quæreret. Principes quoque, ut benevolentiam civium, qua ad imperii robur nihil firmiter deprehendunt, sibi arctius devinciant, speciem generosi animi sæpe ostendunt. Nescio sane, annon huc referri queat scitum dictum Regis Galliae LUDOVICI XII: *Un Roi de France ne vange point les injures d'un Duc d'Orleans.*

§. X.

Virtutibus modo memoratis proxime adjungimus *Liberalitatem*, qua quis egentibus tantum e facultatibus suis hilari ac prompto animo tribuit, quantum absque propriæ paupertatis periculo largiri potest. Licet autem laudes & propensa aliorum studia hanc virtutem presse sequantur, beneficia enim ab ingenuis non reticentur; tantum vero abest, ut liberalis illa requirat, ut potius eadem oblivisci quotidie satagat, callidam ac temporariam beneficentiam totus exhorrescens. Propter hanc igitur, sed præter meritum commendari volunt *Prodigi*, qui opes suas non tam distribuunt, quam inconsulte dilapidant; justitiæ præcepta admodum negligentes, cum nec pro dignitate & indigentia aliis largiantur, nec rationem futuræ suæ conditionis ullam habeant. Hi porro aliique his similes, qui liberalitatem jactant, sincero eam animo raro exercent; sed sicut Vestales quondam falsis sese devoverunt Diis, ita quoque illi munificentia sua auctoramentum gloriæ tantum quærunt. Ne quis vero de hac re dubitet, splendidos hosce viros paullisper sequamur. Nonne quotidiana fere loquitur experientia, quòd multi eorum sint valde parci, dum domi necessariis rebus, sed quæ minus videntur, sumtus impendent, qui frivolis etiam, modo omnium obversentur oculis, insignem auri & argenti vim tribuunt? Nonne alii dantur, qui duram propinquorum & amicorum sortem nulla ratione levare conantur, qui eodem tempore igno-

tis,

ris, sæpe indignis, pretiosissima mittunt dona, luculenter ostendentes, se non hominibus, sed fortunæ esse amicos? Nonnullorum denique ea est demencia, ut justam suis mercedem subtrahant, vel opes malis artibus corradant, ut habeant, quo adulatorum emant encomia & potentiorum favorem sibi conferrent. Alii non tam largiuntur, quam potius bona sua erogant, insigni cum scenore eadem brevi post repetituri. Horum alii cum non tam publicæ utilitatis causa, quæ tamen semper prætenditur, quam ex officii tenore sumtus quosdam faciunt, ingentia sibi vicissim postulant stipendia; alii largitionibus honores, alii denique & divitias & honores quærunt. Sicut Equites Romani lautissimis viscerationibus, vastis & elegantibus ædificiis, nec non magnificis spectaculis ad summos Magistratus & opulentissimarum Provinciarum administrationem facilem sibi pararunt aditum. Quo quidem sensu PLATO virtutem haud inepte vocavit *quandam permutationem*.

§. XI.

CONsideranda quoque a nobis est *Humilitas*, quam eo magis inter ceteras virtutes collocandam esse existimamus, quod eas; si modo veræ & genuinæ sint, *presse comitari soleat. Consistit autem hæc virtus *in reflexione super infirmitate nature nostræ, & erroribus, quos vel olim potuimus commisisse, vel etiamnum possumus committere, qui non minores sunt iis, qui ab aliis patrari possunt*. Unde evidens est, quod hanc virtutem sensim

sim discamus, dum iusta nos metimur decempeda, immo quod eximia plane ejus sit præstantia. Sicut vero ceteræ virtutes sua pati coguntur simulacra, ita quoque umbra hujus in medio nostrum oberrat. Quam multi, quæso, inveniuntur, qui adversæ fortunæ calamitatibus oppressi, in pulverem usque procumbunt, & Summum Numen ita supplicibus tantum his gestibus ad commiserationem commoveri arbitrantur, quorum tamen ferocia præcordia admodum tument? Alii sese vituperant, adeoque humilitati studere videntur, si autem ad vivum singula resicemus, facile reperimus, quod sic se gerant, ut aliorum laudes sibi comparent, vel etiam si vitia sua enunciant, studiose tamen remonent ea flagitia, quæ dedecus quoddam ipsis adferrent, & illa solum crepitant, quæ humanam sortem plerumque comitantur. Hinc furta, adulteria, aliaque, si eadem commiserint, celant, suam vero dolent negligentiam, pigririam & iracundiam. Nec illi admodum humiles sunt habendi, qui coram aliis, præsertim patronis suis, omnis generis obsequia mentiuntur, clientes eorum humillimos sese semper confidentes, ut fortunam suam amplificent, & ad honores faciliorem sibi acquirant aditum. Sic SCYLLA omnium prensabat manus, quorum operam sibi necessariam judicabat; qui tamen ceteros arroganter vexavit. Vera denique humilitate destituuntur, qui aut per temperamenti constitutionem aut consuetudinem abjecto nimis sunt animo, nec altiora spirant & alios sibi anteponi haud ægre permittunt.

